

“Photography attracts me with its quietness and, at the same time, with its powerful expressiveness and communicativeness.”

Lucia Sceranková in an interview with Erik Vilím

Lucia Sceranková (*1985, Košice) graduated from the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava and the Academy of Fine Arts and Design in Prague. She participated in an internship at the School of Arts and Cultures in Newcastle and a residency at the Cité Internationale des Arts in Paris. She has been nominated for several important prizes for young artists – in addition to the Start Point Prize 2011, she was also nominated for the prestigious Jindřich Chalupecký Award in 2014 and the Václav Chad Award of the Zlín Youth Salon. Since graduation, she has created projects for many solo and collective exhibitions in the Czech Republic and abroad. Her domestic exhibitions included, above all, exhibitions at the Slovak National Gallery in Bratislava, the National Gallery in Prague, the GMU in Hradec Králové, the Zone 8smička in Humpolec, the PAF festival in Olomouc, as well as solo exhibitions at the Photographer’s Gallery, the Zahorian & Van Espen Gallery, the Young Gallery, and the Fait Preview in Brno. Abroad, she took part in, for example, the exhibition WHO WE ARE in the Bundeskunsthalle in Bonn, the contemporary art festival NARRACJE #12 in Gdańsk, the viennacontemporary in Vienna, the 13th Havana Biennial – an international art show in Cuba, the Forum Box Gallery in Helsinki and, had a solo exhibition with her sister Pavla in London’s Pump House Gallery.

„Na fotografii ma priťahuje jej tichosť, ale zároveň silná výpovednosť a komunikatívnosť.“

Lucia Sceranková v rozhovore s Erikom Vilímom

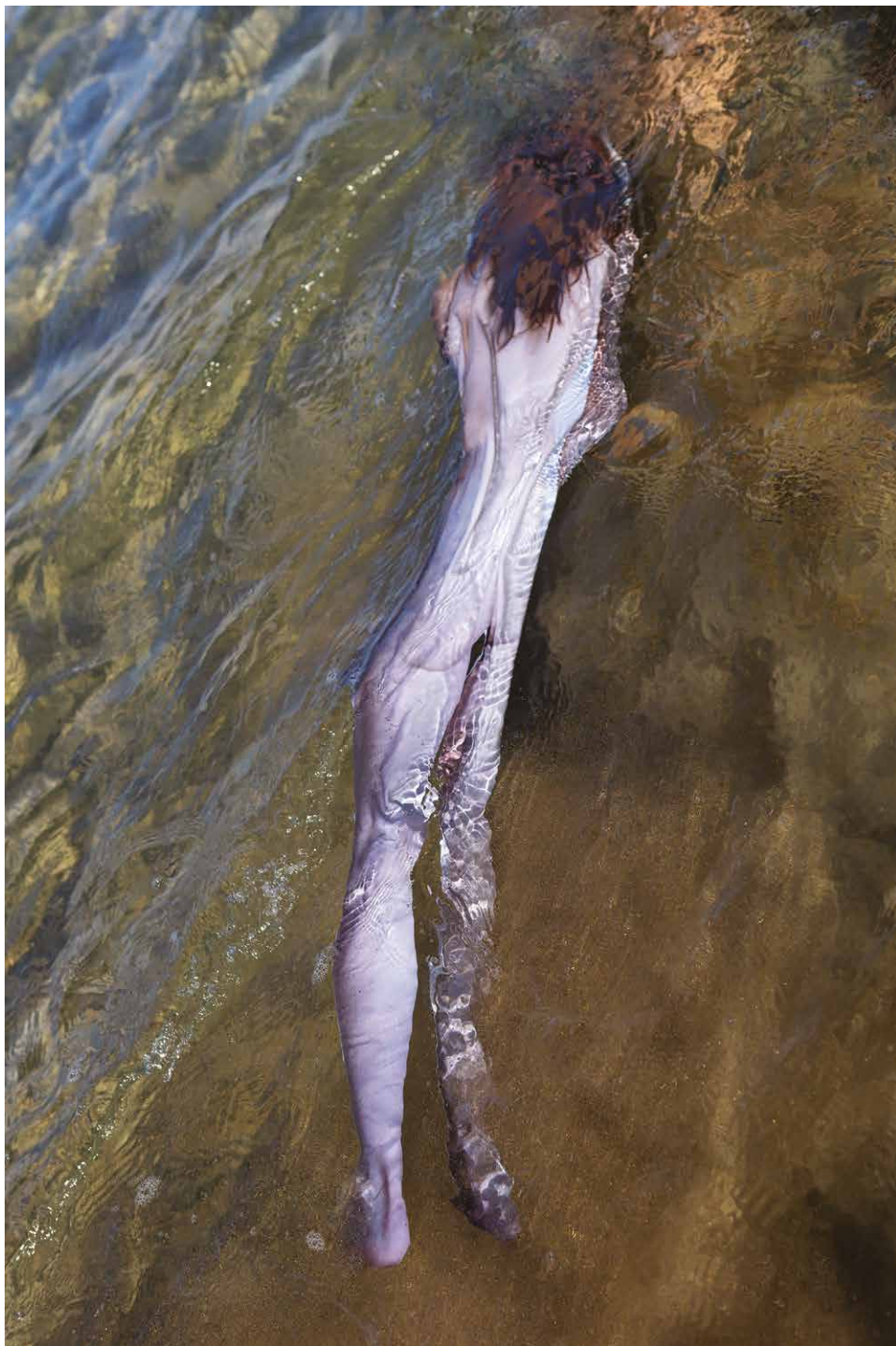
Lucia Sceranková: ...keď som si prechádzala tvoje otázky, zasiahla ma nostalgia pri spomienke na diplomovú prácu. Bol to zvláštny čas môjho života, keď som sa mohla ponoriť do hĺbky témy a celé dni sa sústredene venovať iba jej. Dnes mám menej podobných príležitostí na spomalenie. Môžeme ale pokojne začať rozhovor podľa štruktúry, ktorú si načrtol.

Erik Vilím: *Nemusíme sa jej držať striktné a môžeme začať tvojim štúdiom. „Ako ďaleko sme od hrdinov starogréckych mýtov?“ To bola prvá veta v sprievodnom texte k výstave Drinking Salty Water Does Not Help (Piť slanú vodu nepomáha, kurátor: Jen Kratochvíl, Zahorian & Van Espen Gallery, 2020). Mytológii si sa venovala aj v spomínanej diplomovej práci, ktorá niesla názov Zázrak je na inom mieste (2011) a ktorá bola ocenená aj na prestížnej súťaži Startpoint. Mohla by si nám ju priblížiť? Ako si uvažovala o mytológii?*

Lucia Sceranková: Jediný stav s definitívnym objemom, ale neurčitým tvarom, 2022, c-print na archívnom papieri, detail.
Foto: Ján Šípöcz

Lucia Sceranková: Jediný stav s definitívnym objemom, ale neurčitým tvarom, 2022, séria dvoch c-printov na archívnom papieri. Foto: Ján Šípöcz

Lucia Sceranková: Mytológia nebola úplne hlavná téma, ale práca s mýtom bola jej súčasťou. Mytológia v nej vystupovala ako zdroj inšpirácie a priestor pre rozmyšľanie. Priestor, ktorý mi umožňoval reflektovať aktuálne prežívanú realitu.

Pri mojej diplomovej práci bol však prítomný aj iný dôležitý moment, na ktorý som si teraz spomenula. Vychádzala som z média videa, vtedy som veľa pracovala s videoobrazmi, zacyklenými slučkami. Bavilo ma narábať s chvením pohyblivého obrazu, až som napokon prešla k fotografii, kde som sa to chvenie snažila zachovať v statickom obraze. Po tematickej stránke som vychádzala z osobného prežívania. Jednou z hlavných tém, ktoré ma v tom čase veľmi zaujímali, bol konflikt medzi našimi túžbami, predstavami a realitou.

V tom období bol pre môj vývoj dôležitý Roland Barthes, presnejšie, jeho legendárna kniha *Svetlá komora*, ktorá je zdrojom inšpirácie pre nás všetkých doteraz. Barthes v nej hovorí o filmovom obraze, pričom v súvislosti s ním uvádza zahľtenosť obrazmi – filmový obraz nám nedáva priestor na premýšľanie. Samotnú fotografiu popisuje ako inú realitu. Práve táto myšlienka bola smerodajná pre moju prácu, v ktorej celkový obraz, výjav vzniká až po stlačení spúšte. Existuje teda len v danej fotke ako nová realita, ktorej sa nedá dotknúť. A práve to bol kľúčový moment pre moje uvažovanie. Základ mojej diplomovej práce teda nebola mytológia, ale uvažovanie o fotografii ako novej realite, ktorá vzniká, až keď ju odfotíme.

Erik Vilím: *Ak tomu rozumiem správne, Barthesove slová ťa utvrdili pri výbere fotografie ako hlavného vyjadrovacieho média?*

Lucia Sceranková: Jeho texty boli pre mňa východiskové skôr vo vzťahu k uvažovaniu o tomto médiu, ale nikdy tu nebol nejaký presný dátum, od ktorého som sa rozhodla, že sa budem venovať iba fotografii. Tento vývoj bol veľmi prirodzený, a tak ako v diplomovej práci, aj neskôr som fotografiu posúvala do iných médií. Moja posledná výstava sa napríklad sústredila na film. Fotografia je teda kľúčová, ale jej povrch si rada predstavujem ako priepustný a mäkký.

Erik Vilím: *Znamená to, že vo svojej umeleckej praxi neustále expanduješ do rôznych médií, ale fotografia zostáva pre teba prvotná.*

Lucia Sceranková: Áno.

Erik Vilím: *V odpovedi si spomenula dve dôležité veci – individuálne prežívanie každodennosti a mytologický priestor ako zdroj. V твоjich raných prácach sa tieto roviny pretínajú, zlievajú. Aký je z твоjho pohľadu medzi nimi vzťah?*

Lucia Sceranková: Začnem trochu okľukou a dotknem sa mojej sólovej výstavy v galérii Zahorian & Van Espen v roku 2020, kde bol použitý konkrétny odkaz na echo. Inšpiroval ma text Paula Chana o láske a vzťahoch uverejnený v antológii *What's Love (or Care, Intimacy, Warmth, Affection) Got to Do with It?*¹ Okrem iného v ňom formuluje aj nasledovnú vetu: „A voice that desires a reply sounds different than an echo that wants attention. (Hlas, ktorý túži po odpovedi, znie inak ako ozvena, ktorá chce pozornosť.)“. O echu som rozmyšľala v dvoch rovinách – jednak ako o fyzikálnom fenoméne (odraz zvuku, ktorý prichádza neskoro) a jednak ako o postave z gréckej mytológie. Echo bola horská nymfa, ktorú zakliala bohyňa Héra. Mohla opakovať len posledné slová, čo jej, samozrejme, sťažilo komunikáciu s Narcisom, keď sa do neho zalúbila. Dielo, ktoré vzniklo pre túto výstavu, bolo o našej túžbe po pozornosti v kontexte digitálnych médií a sociálnych sietí.

¹ e-flux and Sternberg Press, 2017.

Erik Vilím: *Využívaš teda mytologické obrazy na čítanie súčasného sveta?*

Lucia Sceranková: Áno, ale nemyslím si, že je to hlavná, resp. kľúčová vec. Je to skôr súčasťou mojej praxe. Myslím si však, že to bolo prítomné viac v tých starších prácach v porovnaní s novými. Zároveň verím, že sa v osobnom zážitku, s ktorým často pracujem, môžeme dotknúť vecí, ktoré majú všeobecnú platnosť, tak ako v mytológii.

Erik Vilím: *Mytológia slúžila človeku v starom Grécku ako určitá mapa, cez ktorú mohol čítať a interpretovať jeho alebo jej osobnú skúsenosť, individuálny konflikt so svetom, ktorý sa prekryval s príbehmi bohov a bohýň. Tieto naratívy však nestrácajú platnosť, aj keď sa od nich vzdalujeme.*

Lucia Sceranková: Áno, v príbehu o horskej nymfe Echo pre mňa rezonovala analógia s našou komunikáciou na sociálnych sieťach, ako tam často dochádza k nejakému nepochopeniu, akoby sme vedeli opakovať len tie posledné slová.

Erik Vilím: *Vrátim sa k samotnému médiu fotografie. Rád by som sa zameral na otázku obrazovej manipulácie. Ak sa pozorne pozriem na tvoju prácu, zdá sa mi, akoby si manipuláciu využívala programovo – nielen ako hru, ale tiež ako prostriedok nabúravania našej dôvery, že to, na čo sa pozeráme, je naozaj to, na čo sa pozeráme. Aký je zmysel tohto „pokrývania“ vizuálnej reprezentácie, na čo ti slúži tento nástroj?*

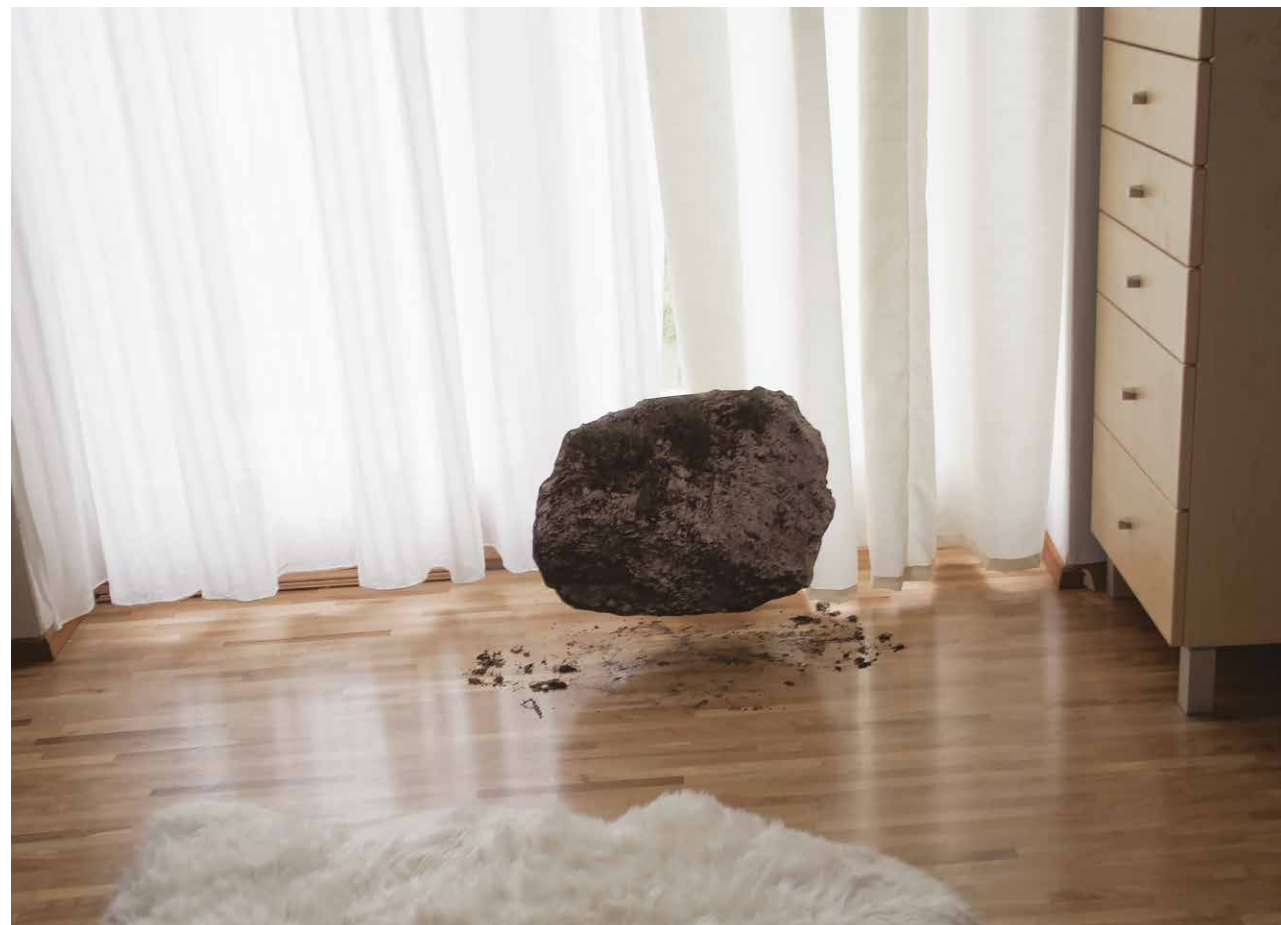
Lucia Sceranková: Vždy, keď hovorím o svojej práci, tak začínam tým, že analýza média je tam prítomná, ale nikdy nie je pre mňa hlavným cieľom. Je skôr prostriedkom, ktorý slúži na prácu s významami a témami, ktorými sa v danej chvíli zaoberám. Vždy ma zaujímala práca s emocionálnou rezonanciou obrazu, ktorá vzniká pri posunoch reality. Ale len samotné testovanie možností fotografie a manipulácie obrazu nie je v popredí môjho záujmu. Dnes vnímam, že je dôležité, aby sa divák či diváčka nesústredil/-a iba na túto rovinu.

Erik Vilím: *Vizuálna manipulácia, prípadne istá scénografia, ti teda umožňuje posunúť bežnú realitu, vytvoriť to, čo v nej neexistuje. Tento princíp poznáme z maľby, ktorá má práve túto schopnosť vytvárať niečo, čo nezodpovedá našej prirodzenej zrakovej skúsenosti s okolitým svetom. Nachádzam tu teda priamy súvis s maliarskym zameraním ateliéru Vladimíra Skrepla. Malo vplyv na formovanie tvojho umeleckého prístupu aj pôsobenie v jeho ateliéri?*

Lucia Sceranková: U mňa spojenie s maľbou a maliarskym ateliérom začalo, už keď ma prijali na VŠVU na vtedajšiu katedru maľby do ateliéru Daniela Fischera. Postupne som ale v dialógu s ním prišla na to, že ma priťahuje pracovať s inými formami obrazu, a tomuto smerovaniu bol ateliér otvorený. Štúdium v ateliéri Vladimíra Skrepla malo potom tiež výrazný vplyv na moje veci. Tam som sa začala naplno venovať fotografii a rozvíjať témy ako krehkosť, neistota, náš vzťah a rezonancia s prírodným svetom, ktorým sa venujem dodnes.

Erik Vilím: *Tak ako uvažovanie prostredníctvom konkrétneho jazyka nás predurčuje k určitým spôsobom myslenia a interpretovania sveta, tak aj konkrétne médium determinuje naše videnie. Mohli by sme hovoriť o akomsi fotografickom myslení? A ak áno, čo by tieto slová znamenali pre teba?*

Lucia Sceranková: Nad touto otázkou som prednedávnom premýšľala pri príprave svojej prednášky. Dospela som nakoniec k jednoduchej formulácii, kde som hovorila o tom, že každé médium je špecifické a unikátne, vie vypovedať o určitých veciach len v rámci možností, ktoré mu náležia. Je teda rozdiel, či použijeme text alebo fotku, vždy bude výsledné vyznenie iné na základe potenciálu daného média. Uvedomujem si, že keď siaham po fotografii, tak obsahy, ktoré chcem vyjadriť, môžem vyjadriť len prostredníctvom nej. Na fotografii ma priťahuje jej tichosť,

Lucia Sceranková: Bludný zo série Tichá voda brehy myje, 2012, c-print

Lucia Sceranková: Seina, inštalácia s veľkoformátovým printom, 2015

ale zároveň silná výpovednosť a komunikatívnosť. Aj preto v poslednom období nerada detailne interpretujem svoje práce, pretože sa mi zdá, že to môže narušiť komunikáciu medzi fotkou a divákom/-čkou.

Erik Vilím: *Ak správne chápem záver odpovede, tvojim zámerom je, aby obsah, ktorý sprostredkúva fotografia, nebol kontaminovaný slovami a bežným jazykom, pretože výpoveď, ktorá vznikla v danej fotografii, mohla vzniknúť len v nej samotnej a nie v sprievodnom komentári.*

Lucia Sceranková: Áno, myslím, že je to presné. Dodala by som len, že táto myšlienka platí aj pre iné média či druhy umení.

Erik Vilím: *Ak sa nemýlim, fotografia je v tvojom prípade aj zdrojom príjmu. Mnohí umelci a umelkyne sa zámerne vyhýbajú komerčným prácam, v ktorých používajú rovnaké médium ako v umení, pretože im to postupne vytvára až nechut' venovať sa „po pracovnej dobe“ danému médiu cez umeleckú perspektívu. Poznám však aj príklady, kde to funguje vo vzájomnom súlade a kde je napríklad komerčná fotografia bohatým zdrojom pre umeleckú prax. Aký je tento vzťah zákazka/umelecká tvorba u teba?*

Lucia Sceranková: Fotografiou a videom som sa začala živiť v Londýne. Pre mňa sú to dva paralelné svety, ktoré dokážem oddeliť. Práca na zákazku má primárne dokumentačný charakter a je v kontraste s umeleckou praxou. Rozdiel je, samozrejme, aj v množstve – pri umeleckej tvorbe som v závere veľmi minimalistická a úsporná, zatiaľ čo pri zákazkách odovzdávam väčší objem fotografického materiálu. Rozdiel je ale aj iný – v umeleckej tvorbe nezvyknem napríklad variať jeden nápad alebo princíp. Dokážem teda existovať v týchto paralelných svetoch... zatiaľ (smiech).

Erik Vilím: *Prejdime teraz do súčasnosti. Voda aktuálne predstavuje tvoj hlavný tematický záujem, čo sme mali možnosť vidieť na nedávnej sólovej výstave Heart Seas v galérii Zahorian & Van Espen (kurátorka Hana Buddeus, 2023). Ak sa pozriem na tvoje dielo, vidím, že sa tento motív opakuje na viacerých miestach (Vlna, 2014; From the Other Side of the Sky, 2013; Zázrak je na inom mieste, 2011; atď.). Voda má bohatú symboliku a je previazaná so ženskosťou. Skúsenosť s vodou je v podstate našou prvotnou, ešte pred príchodom na tento svet. Z environmentálneho hľadiska je voda zároveň zdrojom života na planéte Zem. Skôr než sa však úplne dostaneme k dnešku, poďme sa predsa len ešte trochu vrátiť v čase. Vedela by si mi ozrejmiť, čo ťa priťahovalo na tomto motíve v starších prácach a ako sa tvoj záujem oň menil postupom času? Ako o tejto téme uvažuješ dnes?*

Lucia Sceranková: Áno, s motívmi vody som pracovala od roku 2008 a opakovane sa objavovali aj v neskorších dielach. Voda ma fascinovala ako sochársky materiál, konkrétne to, akým spôsobom sa ním stáva pri stlačení spúšte. Zaujímalo ma pracovať s emocionálnou rezonanciou vody – sledovala som reč tohto materiálu pod povrchom fotky, pracovala som s ňou veľmi intuitívne. Zaujímalo ma jej výpovedný potenciál – obrazy vody nám umožňujú hovoriť o našich emóciách. V poslednom projekte som sa rozhodla rozvinúť môj záujem o vodu, výstava bola o našom priamom fyzickom, vedeckom aj metaforickom prepojení. Voda je dnes skloňovaná na rôznych úrovniach v politike, umení a v kontexte klimatickej krízy. Spolu s kurátorkou Hanou Buddeus sme pri tejto téme zvolili stratégiu, kde kríza môže byť príležitosťou niečo sa naučiť. Na spomínanej výstave som sa inšpirovala mimo iného aj výskumom britskej antropologičky Veronicy Strang a jej knihou *Voda: Príroda a kultúra*. Strang v nej uvádza, že nám voda pomáha myslieť, a to nielen v zmysle, že ju potrebuje náš mozog pre svoje základné funkcie. Obrazy vody sú súčasťou nášho jazyka a pomáhajú nám rozmýšľať o svete, a to naprieč ľudskou históriou a kultúrami. Táto myšlienka mi je veľmi blízka a pomohla mi vidieť aj staršie práce v trochu inom svetle.

Lucia Sceranková: Mapa, 2017, pigmentová tlač na archívnom papieri

Erik Vilím: Na jednej z fotografií tvojej sólovej výstavy Heart Seas vidíme plávajúce ženské torzo, ktoré akoby splývalo s morom do jedného celku. Akú emóciu alebo individuálnu skúsenosť ti pomohla voda pomenovať v tomto aktuálnom projekte? Ak môžeme, zamerajme sa konkrétne na jedno dielo z tohto projektu – Vlny (2022), ktoré túto metaforu rozvíja hlbšie, má výrazný meditatívny tón a pomaly vtahuje diváčku a diváka do monologickej úvahy.

Lucia Sceranková: Film je rozprávaním o našom vzťahu s morskými vlnami a mojom pôrode, ktorý bol pre mňa v závere veľmi pozitívnou skúsenosťou. V priebehu prípravy projektu som bola práve novou mamou. V období tehotenstva a materstva som si prepojenie s vodou ešte viac uvedomovala a prirodzene sa to dostalo do výstavy. Nikdy som si však nemyslela, že budem tematizovať vlastný pôrod, ale napokon mi prišlo dôležité zdieľať úvahu o tomto zážitku, a to aj v kontexte stereotypných a pokrivených zobrazení rodiacej ženy, s ktorými sa stále bežne stretávame.

Pohľad do výstavy s Pavlou Scerankovou Povrchové napätia v Pump House Gallery v Londýne, 2017. Foto: Eoin Carey

Erik Vilím: Zostaňte ešte pri tomto diele. Aj v tomto prípade sa mi po formálnej stránke zdá, že i naďalej pracuješ s fotografiou, aj keď ide vo výslednom celku o video. Je aj toto príklad toho, keď fotografia zostáva východiskovým médium, ktoré si zachováva svoju prítomnosť? Vnímam to správne?

Lucia Sceranková: Myslím, že áno. V tomto diele sa nachádzajú tri formálne línie: pohyblivé obrazy, kresby Svetlany Fialovej a fotografia, s ktorou sa hrám. Presnejšie ide o fotografiu vlny, po ktorej prechádzam kamerou. Fotografia je tam aj takto priamo prítomná v podobe printu, ktorý je rozpoťahovaný. Táto fotografia však skrýva aj ďalší príbeh. Počas prípravy tohto diela som chcela pracovať s obrovskou vlnou v portugalskom Nazaré, ktorá je v podstate hlavnou postavou filmu. Chcela som kvôli tomu vycestovať do Portugalska, ale napokon sa mi to nepodarilo. Oslovila som preto fotografa Héliu Antónia, ktorý žije v blízkosti, a tieto mohutné vlny fotí každý deň. Jednu fotografiu som od neho kúpila, a tá sa stala súčasťou filmu. Vniesla doň trochu inú vizualitu a výsledok obohatila.

Erik Vilím: V súvislosti s týmto filmom sme spomenuli rodičovstvo, čo ma privádza k otázke o tvojom rodinnom zázemí. Oplyvnilo ťa vyrastanie v umelecky zameranom prostredí?

Lucia Sceranková: V mojej rodine bol otec sochárom, mama architektkou, najstaršia sestra Pavla je sochárka, mladší brat je architekt a najmladšia sestra je scénografka a performerka. Umenie teda bolo, prirodzene, súčasťou našich životov. Otec nás brával do ateliéru, kde sme s ním modelovali alebo konzultovali naše kresby. Rodičia nás vždy podporovali v tom, čo nás bavilo. Vyštudovala som gymnázium a následne som pokračovala na Vysoké škole výtvarných umení. Z dnešného pohľadu sa mi ale zdá, že napriek tejto intenzívnej príprave som nakoniec nevedela do čoho idem a ani som to nemohla predpokladať (smiech).

Erik Vilím: Rodičia vás nikdy neodhovárali ísť umeleckou cestou?

Lucia Sceranková: Nie, nikdy nás neodhovárali, čo im teraz trochu aj zazlievam (smiech).

Erik Vilím: Aké je to vyrastať v takomto súrodeneckom prepojení? Panovala medzi vami v detstve istá súťaživosť alebo ste sa, naopak, vždy vzájomne inšpirovali a podporovali?

Lucia Sceranková: Pavla je staršia o päť rokov a aj keď sme v detstve boli „partáčky“, vždy som ju vnímala ako môj vzor, ktorý som veľmi obdivovala. Asi sa medzi nami v minulosti vyskytol aj nejaký konkurenčný moment, ale hlavne sa vzájomne veľmi podporujeme. S Pavlou sme mali napokon aj spoločnú výstavu v londýnskej galérii Pump House, ktorá bola pre mňa veľmi dôležitá. Najmladšiu sestru Zuzanu, ktorá je scénografkou, som zapojila aj do mojej už spomínanej poslednej sólovej výstavy v galérii Fotograf, aj v galérii Zahorian & Van Espen, kde mi pomáhala riešiť priestorové problémy inštalácie a bola aj spoluautorkou textilnej veci *Riečište*.

Erik Vilím: Ako súrodenci pracujete teda každý v rôznych médiách. Myslíš si, že vplyv tohto na podnety bohatého zázemia – kde si mala neustály kontakt s inými druhmi umenia, ako je socha či architektúra a teraz aj divadlo – môžeme vidieť v prirodzenosti, s ktorou sa pohybuješ medzi médiami?

Lucia Sceranková: Možno to tak bolo už samotným vnímaním otca ako sochára, ktorý sa intenzívne venoval kresbe. Tá bola v sochárskom prostredí chápaná len ako prípravné médium. Pre neho sa však stala rovnocenným médium. Dochádzalo uňho k posunom medzi 2D a 3D, ktoré je zrejme aj v mojej tvorbe. Tu vnímam príbuznosť s ockovou tvorbou, aj keď je to skôr moje terajšie pozorovanie ako niečo vedomé.

Erik Vilím: Mediálnu expanziu sme spomínali v úvode, takže to môžeme kruhovo uzavrieť. Lucia, ďakujem ti veľmi pekne za rozhovor.

Lucia Sceranková: Ja ďakujem za tvoju trpezlivosť.

Pohľad do inštalácie výstavy Heart Seas, projekcia filmu Vlny v galérii Fotograf v Prahe, 2022. Foto: Tomáš Hrůza

Pohľad do výstavy Heart Seas v galérii Zahorian & Van Espen v Bratislave, 2023, autorka sedenia: Zuzana Sceranková. Foto: Ján Šipőcz